

यँबेलु : डी-स्ट्रॉयरी

अर्थात

जागतिकीकरणात नष्ट होत चाललेल्या गोष्टी

श्रीधर तिळवे

आरोग्य : संदर्भ : मूळव्याध

जेहतेकालाठायी मी होतो आणि मला मूळव्याध झाली

मूळव्याध मला का झाली?
तसा मी अविवाहीत मनुष्य
अगदी ऑफिशियल
माझ्या लग्नाच्या अफवा उठल्या
पण त्या खऱ्या नव्हत्या
तर अविवाहित
स्वतःचं जेवण स्वतःच करण्याचा
विलक्षण कंटाळा
आणि आसपास जंकफूडची चंगळ
मी जंकफूड खाऊ लागलो, खाऊ लागलो
खाऊ लागलो
आणि मग एक दिवस झाली
मूळव्याध
कवी असल्याने शोधाशोध सुरू केली
आणि मग तुकारामात मूळव्याध सापडली
तुकाराम म्हणतात,

“तुका म्हणे सांडा
देखीचा दिमाख
मोडसीचे दुःख
गांड फाडी”

रोगाचे नाव मूळव्याध म्हणून शोधाशोध
सुरू केली, सुरू केली, सुरू केली

प्रत्येक मूळाच्या पुढे झाड असते
म्हणून स्वतःच्या बाँडीकडे झाड म्हणून पाहिले,
तर काय दिसले महाराजा?

A tree is a tree
probably if is a tree
if I see it as a tree

only possible
when recognise it as a tree
after realising that
I am a tree
which is there as a tree

Roots are roots
probably if they are roots
if I see them as roots

only possible
when I recognize them as roots
after realising that
I am rooted
who is there as roots

in this local hanging garden
in that global burden

SO महाराजा,
अशी ही बाँडी मूळव्याधीने लोडेड
तुकाराम म्हणतात तशी गांड फाडणारी!
माझं स्वगत चालू झालं

ह्या लोडेड गन्स
हा आटलेला कंस

एक असह्य कळ
एक तणावी दाब

आब राखून पेल
पोटातलं तणावग्रस्त जेल

चालत चालत
'थांबा'
येईपर्यंत-
तोपर्यंत थेंब थेंब थांब...

असा थेंब थेंब थांबत सण्डास येईपर्यंत, स्वतःला लांबवत
मी चालू लागलो पण कितीकाळ चालणार थांबणे
अटळच
मग काय होणार?

थांबून थांबून थांबून
आंबून गेला आंबा
खांबामध्ये नाचला
मूळव्याधीचा सांबा

आता फक्त रॉक
उभा राहण्याचा टॉक
बैठेकाम टाळत
झेलायचा नॉक

कोंबावर कोंब
मारतील बोंब
तरी जिभेत झुंजवायची
मौनाशीच झोंब

शोधायचा प्रथम
घरामधला सण्डास

मग निवांत घ्यायचा
पाहुणा म्हणून घास

रात्रीतल्या रात्रीतच
उरकायचे सारे
दिवसभर मोजायचे
गांडीमधले तारे

असा सगळा दिनक्रम. बरं, नेमका ह्याच काळात मी चित्रीकरण करू लागलेलो.
त्यामुळे शूटिंग आणि एडिटिंग अटळ. एडिटिंग म्हणजे बैठे काम! अशी अवस्था
व्हायची म्हणता!

खालच्या बिळामध्ये
हाऊसलाय माऊस
तो काळा की गोरा
तो टाइट की लूज

एडिटबॉक्सपुढून
तो कधी शिरला बॉडीत
पळताना दिसला नाही
नजरेच्या शिडीत

अचानक कसा हा
ट्रॉफिक करून ज्याम
बिळामध्ये अडकलाय
असा सुब्होश्याम

बाहेरही पडत नाही
आतही वळत नाही
लाहीलाही करतो, पण
कायमचा जळत नाही

चॅनेल : डी-स्ट्रॉयरी । ७१

आता उठा तिळवे
ह्या एडिटबॉक्सपुढून
रक्ताचा लाल सिंगल
पडतोय ताणून-ओढून

घाम तर गाळत होताच
आता रक्तही गाळा
उंदराचा सोसा डोंगर
पोखरेपर्यंत चाळा

तर असा सगळा डोंगरपोखरणीचा तामझाम!
मग काय करणार?
स्वतःलाच समजावत बसायचो...

ही बुडातला बुडबुडा
ही तांदळातला खडा
ही नागाचा दंश फडा
खडी खडी

ही अपचानाचा डूख
ही गॅसेसचे दुःख
ही ताटकळलेली भूक
मुकी मुकी

हिची धार, संततधार
ही खाऊन खाऊन खार
अन्नाचा मुका मार
तार तार

हिची सवत कुंडलिनी
खेटून उभी रानीवनी
दोघीमध्ये आणीबाणी
सोस सोस

शेवटी सोसण्याची हद्द संपली आणि गाठला डॉक्टर ॲलोपाथिक, तर डॉक्टर शहा
म्हणाले,

आधी निश्चित करू या
फिशर
पाइल्स
की फिस्तुला

फिशर म्हणजे शरसंधान करणारा फिश
फिश खाऊन खाऊन फिनीश होतो
फिनिशिंग टचही उरत नाही शिल्लक
हल्लक होऊन व्हाल डायरेक्ट फिनीक्स
मूळसकट उडायला लागाल,
आगीसकट...
फक्त चीर असते हो चराचराला पडलेली
उडायची वाट बघणारी...

पाइल्स म्हणजे मोड
गांड ही जागाच अशी,
की इथे गंगा-यमुना उभ्या होतात
व्हर्टिकल थिंकिंग
एरव्ही रक्त लॅटरल थिंकिंग करतं
प्रत्येक गांडीतच चॅनेल्स उभी
चोथा फेकायचा, मल फेकायचा, घाण फेकायची
फेकणाऱ्यांना कायम उभंच असावं लागत हो!
उभं राहून येतात कोंब
आणि मारतात बोंब...
ती बोंब रक्त ऐकतं आणि फुगतं आणि फुटतं...

फिस्तुला म्हणजे प्लायओवर
ट्राफिक ज्याम होऊन होऊन
मूळ रस्ता खस्ता खायला लागला

की रक्ताचा लाल बस्ता
मूळचा रस्ता पॅक करतो
डिकनस्ट्रक्शन
टेंडर न मागवता टेंडरली हे शेंडेफळ
हवाहवाई
कुठूनही वाहत जाण्याचा हा आत्मविश्वास, काबिलेतारीफ

पॅरलल थिंकिंग
प्रायोगिक बांधकाम
साण्डकामाचं...
ऑपरेशन थिएटरमध्ये
बाँब लावूनच उद्ध्वस्त करावी लागते ही बॉब

आयुर्वेदाची झाडं
होमिओपाथीची साखर
तिच्यापुढे हवालदिल आहेत!

मग कधी येताय
गांड दाखवाय
हा रोगच असा, की
तोण्ड काळं करून
फक्त गाण्डीकडूनच कळतो!

मूळव्याध झाली म्हणून प्रेम करण्याची आणि मुलगी पाहून चळण्याची खुबी
थोडीच थांबते? अनिल कपूरला *Love Story 1942* मध्ये मनीषा कपूरला पाहून काय
काय वाटते ते विधू विनोद चोप्रा आणि जावेद अख्तरने आधीच सांगितले होते, पण
आपली ही प्रेमहालत मूळव्याधीमुळे एकदम अलग. त्यामुळे मुलगी समोर आली की
वाटायचं...

जणु मोडं आलेली मुळं उलटी
जणु मोडीत निघालेले मोडलिपीचे रक्तसावी पाय

जणु बद्धकोष्ठतेत अडकलेला मोक्षाचा बैल
जणु गॅसवर जळणारी मुक्तीची गाय

जणु नको तिथे टाय झालेली मॅच
जणु नको तेव्हा मिळालेली लेगबाय

जणु सुजून सुजून पोटात,
पाय प्रसवणारी गाय

जणु बसून बसून टीव्हीत
कुथून कुथून कन्हीत
गरमून गरमून बिबीत
करपूर करपून शिवीत

ताणवून ताणवून ताणवून
खालून खालून खालून
प्रेसरने मारलेली शिट्टी

वाजवत वाजवत वाजवत
रक्तवाहिन्यात थबकलेली
रक्तात हबकलेली
सण्ण आदिमाय

इस बावासिर में इक लडकी को देखा, तो क्या क्या हुआ...

मुलीला पाहून तिची फळे जाणवण्याऐवजी आपली मूळेच जास्त जाणवायला
लागली आणि आमची स्वारी फॅमिली डॉक्टरकडे वळली कोल्हापूरचे डॉ. देसाई हे
आमचे फॅमिली डॉक्टर. मला मूळव्याध झाली म्हटल्यावर त्यांना थोडेसे आश्चर्य
वाटले. ते म्हणाले...

ना तुम्ही पिताय दारू
ना तुम्ही मांसाहार करताय,
मग ही उपटलीच कशी
मूळव्याधीची सुमोड बाय

नॉर्मल तुमचं ब्लडप्रेसर
पिताय पाणी तीन लिटर
आतबट्ट्यात गेलं कसं
तुमचं रक्ताचं एकंदर मीटर

तिळवे, तुम्ही तर अगदी सरळ
बाईदेखील केली कधी ना जवळ
मग कारण काय आहे नेमकं,
तुमच्या जागरणाचं सबळ

इतकी वर्षे केली प्रॅक्टिस
होमियोपॅथीत असा पेशन्ट नाही भेटला
जागरणाने केवळ ज्याच्या गांडीत
मूळव्याधीचा निळा-लाल झरा फुटला

औदुंबराखाली जागताय, म्हणून
का कधी फुटतात अशी मुळं
खर सांगतो, मेडिकलपलीकडलीच
असतात तुम्हा कवी लोकांची खुळं

डॉक्टरांनीच कवी लोकांची खुळं मेडिकलपलीकडली असतात म्हटल्यावर काय
करणार? बस! स्वतःशीच पुटपुटलो

कविता लिहून लिहून
गांडीला मोड आलेत

ही मूळव्याध आहे
आणि मुळे शोधणाऱ्या सर्वांना ती होते

हे रक्त आहे
जे एक्स्ट्रा आहे
ही रक्तवाहिनी
फक्त स्ट्रा आहे

ही तीन एक्स्टरनल मोडं
ही इंटरनल चार

मोड मोड पे लिखा है रुकनेवालेका नाम

कविराज
म्हणूनच हे मोड फुटतात
मुडमुडके
जालसाज
शेवटी कवितेतला टेरिझम
तुमच्या मूळावर उठलाच कविराज

अजून किती पाइलेज घेणार आहात
बिफोर एक्झिट

माइलेजऐवजी पाइलेज घ्यावं लागणं ह्याहून वाईट काही नाही. शेवटी ऑपरेशनचा उपाय स्वीकारला. हा उपाय स्वीकारणे म्हणजे अनेक गोष्टींपासून रिटायर होणे, निदान काही दिवस! पण त्यामुळे काही असाइनमेंट हातातून निसटणार हे स्पष्ट दिसायला लागले. मग स्वतःचीच समजूत मी अशी घालू लागलो-

पाइल्सच्या टाइल्स कुणी टाकल्या श्रीधर
पाइल्सच्या टाइल्स

पाइपलाइनच्या स्टाइल्स कुणी फुगवल्या श्रीधर
पाइपलाइनच्या स्टाइल्स

श्रीधर
कमोड कमोड तुझे मोड
तू कुठे कुठे टेकणार ?

पार करत
पावलोपावली पाइल्सस्टोन्स
कदम कदम
टाकत पाइलबम
असे किती काळ चालणार ?

कितीकाळ झेलणार निगोशियन्समधली बारिस्ता कॉफी
आशाळभूत खेळपट्टीवर
जी कारण तुझ्या बटकबन्दीला
अटकेपार करिअरचे झेंडे लावण्यासाठी
कितीकाळ पेलणार
दिवस रात्र होणारं खडकाळ पानिपत

हे असह्य प्रेशर
शरसंधान करेपर्यंत झेलण्यापेक्षा
L.B.W. होउन परत
ऑपरेशन थिएटरच्या पॅन्हेलियनमध्ये

काही मॅचेस आपल्याशिवायही
चालू द्याव्यात गड्या.

पण ऑपरेशन फळेना! ना होमिओपथी! ना नॅचरोपथी! ना अॅलोपाथी! मी
उपाययोजनेसाठी असा व्याकूळ झालो म्हणता!

हरवली मुळे
म्हणून झाली व्याद
ही फांद्यांची व्याघ

खांद्यावर!

हवेतल्या हवेत
हिंडणारा वृक्ष
सांडमार वक्ष
सॅटेलाइटी

जंगलाचे थेट
प्रक्षेपण रोज
तरी वृक्ष खोज
संपेना

किती झाले वैद्य
किती हे डॉक्टर
तरी खरखर
टरटरे

हवे आहे मज
आता असे औषध
जे करील समूळाचा वध
सांगोपांग!

उपाययोजनेचा शोध सुरू होताच प्रत्येकजण उपाय सुचवायला लागला-

मंगेश म्हणे, करून टाक आता ऑपरेशन
नाहीतर करावी लागतील हजारभर सेशनस

प्रिया म्हणे, आयुर्वेदच आहे उपाय खरा
कल्पनाआत्याचा झाला ह्यानेच रोग बरा

मंगेश सांगे, वापर आता चिरडून लाजाळू
त्याशिवाय जळणार नाही मूळव्याधीची जळू

हेमंत म्हणे, चौथी नवता हीच खरी मूळव्याध
तिला एकदा सोडलेस, की बरा होशील आपोआप

सलील म्हणे, होमियोपॅथी आटवेल सारे मोड
पांढऱ्या पांढऱ्या गोळ्या, ह्याच काढतील तोड

जिथे जातो तिथे माझा सांगाती नवा सल्ला
प्रत्येकाची जीभ गाठे नवा नवा पल्ला

मलाच आता ठरवावयास हवे माझे औषध
माझ्यासाठी विष कोणते, आणि कोणते मध

रोग्यावरच पाळी आली निवडण्याची उपाय
पायपुसणे गिळून बसले निश्चिततेचे पाय

बरा झालास तर झालास! लाव आता मटका,
वाचलास तर बरेच आहे, मेलास तर सुटका!

उपाययोजनेतील ही अनिश्चितता जीवघेणी होती. मॉडर्न कालखंडातील मॉडर्न
अॅलोपाथी केवढी निश्चितता देत होती, पण तीच ढेपाळली. पोस्ट-मॉडर्न काळात
उदयाला आलेल्या समांतर उपचार पद्धतीही फळेनात! शेवटी माझ्याच सुदैवाने एक नवे
इंजेक्शन दाखल झाले आणि ते घेऊन मिलिंद गुर्जरच्या कस्टम हाउसमध्ये विश्रांतीसाठी
थांबलो आणि तीव्रतेने आठवले, ते आपले सशक्त आरोग्य : ह्या मूळव्याधीने खरंच
मला काही सांगितलं-

ह्या मूळव्याधीनं मला सांगितलं
की ह्या जगात डॉक्टर्स आहेत
ज्यांच्या अस्तित्वाविषयी मला शंका होती

हॉस्पिटल्स माझ्याशी कधीच आत्मविश्वासानं बोलू शकली नाहीत
आणि माझ्या त्वचेत

कधीच टाच देऊ शकली नाही
औषधांची घोडदौडयोजना

आता ह्या पलंगावर पडलोय उताणा
तर छतावर स्पष्टपणे गिचडमिडतायत कवितेऐवजी प्रिस्क्रिप्शनस किचकटी
आणि मी माझ्या आरोग्याला सेन्डऑफ देत
स्वतःच्या मजबुतीची रहस्ये
उडून जाताना पाहतोय
खिन्न आणि एकेकटी

आता वाटतंय, की झाले ते बरेच झाले! तुकाराम म्हणाले होते, 'बरे झाले देवा,
कुणबी केला, नाहीतर दंभेचि अस्तो मेलो' मूळव्याधीबाबतही माझे काहीसे तसेच झाले

बरे झाले देवा
मूळव्याध झाली
मुळे कळोन आली
अन्नाची

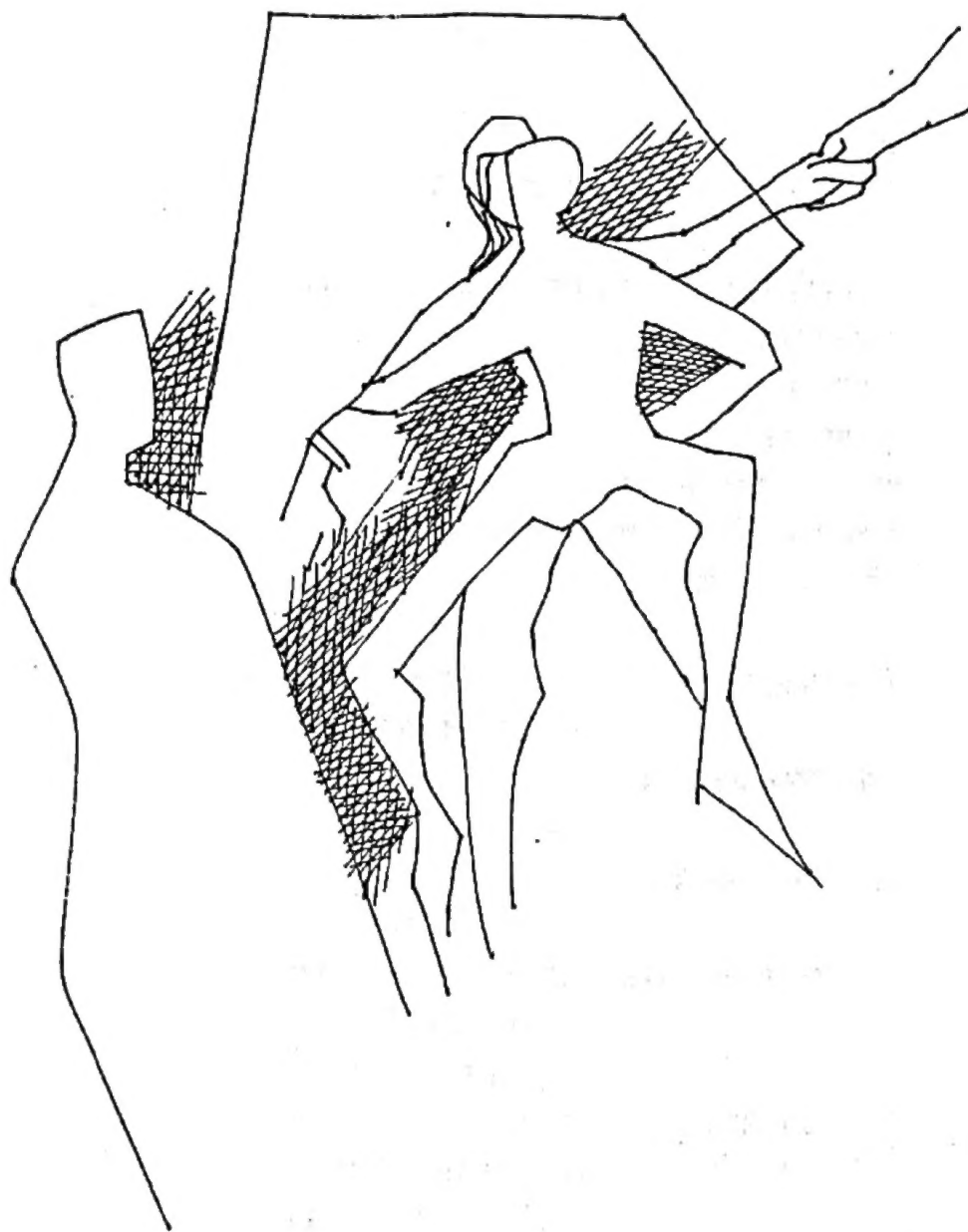
फांद्याफांद्यांवर
हॉटेली जेवलो
चवीलाच शिवलो
अनहेल्दी

जिथे तिथे टाकले
जिभेचे हे पाल
चोचल्यांची साल
फळ झाली

जठर विसरलो
विसरलो आतडे
मसाल्याचे कातडे
कमावले

आता ह्या अन्नात
होऊ दे मज शुद्ध
आंतरीचा बुद्ध
अन्नाळो

- तर मंडळी, माझ्याप्रमाणे तुम्हा सर्वांना मूळव्याध होवो असे मी म्हणणार नाही,
पण यदाकदाचित माझ्याप्रमाणेच जंकफूड आणि फास्टफूड खाऊन ती झालीच, तर
तुमच्याही आंतरिचा बुद्ध ह्या निमित्ताने अन्नाळो, ही प्रार्थना !

चॅनेल : डी-स्ट्रॉयरी ६३